

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

 Izdajeta:
Jakob Dimnik in Engelbert Gangl

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Cesarica Elizabeta †, Nje životopis, žalostna smrt in pogrebne svečanosti.

Cesarica Elizabeta †

Mogočna Avstrija je zatopljena v globoko žalost: nje preblaga vladarica, narodom svojim najboljša mati je umrla grozne, nepričakovane smrti, ki ji jo je zadala ostudna roka nečloveškega morivca.

Meseca kimovca 1898. l. 10. dan ostane neizbrisno zapisan v zgodovini človeštva. Ob njem se bodo zgražali potomci naši, kakor se zgražamo mi: tega dne je premagala živalska strast človeški čut, ona peklenska strast po krvi in smrti plemenitih človeških src, ki je dvignila nabrušeno bodalo nad prsi najboljše, najblažje, najdostojanstvenejše žene ter ji zadala ob meji trpljenja polnega, s solzami prebridkih žalosti porošenega življenja naglo, grozno smrt.

Kar je čutečega človeštva, to si zastira obličje pred tem groznim zlodejstvom. Izmed vrst najpopolnejših stvari božjih dvigajo smeje glave izvržki človeštva, po nedolžni krvi hrepeneča bitja, ki jim je zamrlo sleharno plemenito čustvo, ki so na sramoto vesoljnemu človeštvu padli nižje, nego stoji najkrvoločnejša zver!

Kaj je še svetega na zemlji? Srce, ki je bilo vrec najplemenitejših dejanj in svetih čustev, najčistejšega človekoljubja in najgloblje materinske ljubezni, najvzornejše zakonske zvestobe in vdanosti, ki je umiralo pod neznosno pezo sedemžalostnih boleti — to srce je moralo zastati, in njega sveta, gorka kri je porosila smrtno orožje v nečloveški roki!

Zemlja naj bi vrgla to pošastno bitje iz svojih mej!

S cesarico Elizabeto ni zapala nasilni, zavrtni smrti politiška oseba, ki bi bila v napotje komurkoli; ž njo ni umrla žena, ki bi izrabljala mogočnost in silo svojega najvišjega dostojanstva — s cesarico Elizabeto je ugasnila blaga žena, katere življenje opleta nevenljiv venec blagih, milosrčnih dejanj, ki so sušila solze gorja in siromaštva, ki so tešila toliko in toliko nesrečnikov, ki so jo krasila lepše nego zlati, v biserih in demantih se lesketajoči diadem ob nje cesarskem čelu!

Umrlo je na božji zemlji, ustvarjeni v bivališče ljudem, najčistejše človekoljubje strašne smrti, in na njega grobu se ostudno reži pravici in poštenju v objokano, ovenelo lice bestijalni nestvor s krvavim bodalom v pesti . . .

In kdaj pride smrt temu predrznemu grohotu? In kdaj bo zopet stalo človeštvo čisto na zemlji? Ali ne pada nižje in nižje?

Beda pritiska na človeštvo z mogočno, neprebitno silo. Krvave solze mučenja točijo ljudje in z žuljavimi, koščenimi, izmučenimi rokami si postiljajo smrtno postelje. In v tej socialni bedi zabijo, da imajo v sebi tudi mnogo psihične moči, ki naj razklene v pest stisnjeno roko, da se poprime poštenega dela in poštenega orodja! Med štirimi stenami stikajo taki bolni ljudje glave, in v srcih jim plameni ogenj sovraštva do vsakega, ki se imenuje človek, in v rokah jim bliskajo brušeni noži.

In žrtva takega nečloveka, katerega vse bitje je pronikla pohlepnost po nedolžni krvi in želja po zbujenju strahu med mogočniki, žrtva take propalice je bila tam na tuji zemlji, iščoča zdravja dragoce nemu svojemu življenju, cesarica naša, preljubljena soproga cesarja Franca Jožefa I.

To smrtno jeklo je zadelo milijone zvestih avstrijskih državljanov: vsa ta srca krvave v neznosni boli. Ali kako krvavi in koliko trpi šele srce našega vladarja?

Petdeseto leto Njegovega preslavnega vladanja se nagiblje h koncu. Vsi narodi, ki jih je vodila pol stoletja premodra roka cesarja Franca Jožefa I., so se dvignili, da Mu v jubilejskem letu na najslavnostnejše načine izkažejo neomajno vdanost in najglobljo ljubezen — a en mahljaj peklenškega človeka je končal to vseobče veselje in je zadel zadnji, najgroznejši udarec Njegovemu bolnemu srcu, ob katerem so že pluli vsi najostrejši, najneusmiljenejši viharji žalosti in trpljenja polnega življenja.

In kako žalosten dan bo dan 2. grudna letošnjega leta! Tam na zlatem prestolu, odkoder je vladala cesarska dvojica štiriinštirideset let od petdesetih avstrijskim narodom, tam bo ob desnici cesarjevi prazno mesto! V duhu bo zrl osiveli naš cesar ob Svoji strani blede, v smrti počivajoče obličje predrage soproge in videl bo prebodeno Njeno srce!

In nikogar ne bo, da bi Mu — kakor Mu je cesarica prej toliko in tolikokrat v najbridkejših trenutkih — pogladil globoke gube skrbi in žalosti s čestitljivega obličja ter odprl sončnim žarkom pot v mračno dušo?

O, pač! — V ljubezni, vdanosti in v zvestobi združeni narodi avstrijski, ki so vsekdar čutili veselje in žalost visoke cesarske rodbine, bodo združeni kot danes tudi oni dan in vse bodoče čase v najsvetejši, najgorečji molitvi, da naj vladar vseh vladarjev, On, ki bo najpravičnejše kaznoval grozoviti ta čin, On, ki je ukrenil v vseprevidnosti in vsemodrosti Svoji tudi to, da naj vlije uteho v predobrotno vladarjevo srce in da naj Mu da moči, da Ga ne potare peza žali in boli!

Učiteljstvo slovensko, ki je vsekdar budilo in krepilo med slovensko mladino in med narodom slovenskim ljubezen, zvestobo in vdanost do presvetlega cesarja in prejasne Njegove rodbine, bo s še večjo vnemo, s strastnim navdušenjem in z navdušeno strastjo takisto delalo v bodoče. Zato stoji slovenski narod med vsemi avstrijskimi narodi ob teh žalostnih, pretožnih hipih v prvih vrstah in globoko čuti veliko cesarjevo boleost.

Iz naših slovenskih učilnic lijejo topli žarki domoljubja in neomajne zvestobe širom slovenske domovine — bodi ta otroška vdanost, ta srčna ljubezen kaplja hladilnega olja v globoko rano zatega cesarjevega srca!

* * *

Hudi udarci so že zadeli našo vladajočo hišo. Brata cesarjevega, cesarja Maksimilijana, so ustrelili, nadepolni cesarjevič Rudolf je prerano umrl, sestra cesarice, vojvodinja Alençon, je zgorela v Parizu v dobrodelnem bazarju, osemnajstletna hčerka nadvojvode Albrehta, Matilda, je l. 1867. umrla vsled opeklin, ko se ji je zapalila obleka; nadvojvoda Vilhelm, topničarski nadzornik, je umrl leta 1894. vsled nesrečnega padca s konja; l. 1895. se je ponesrečil nadvojvoda Ladislav v Agyjajskem logu na Ogerskem na lovu. Izprožila se mu je puška in strel je nadvojvodo smrtno ranil. Umevno je torej, da so taki udarci pretresli poleg Nj. Veličanstva tudi visoko njegovo gospo, katera si je iskala tolažila ponajveč na potovanju. Tako se je hotela tudi sedaj razvedriti v romantični Švici na obali prekrasnega Lemanskega jezera, kjer ji je prebodel dne 10. kimovca Nje usmiljeno srce laški anarhist Lucheni.

Uboga žena! Svetla krona, ki si jo, oboževana in ljubljena od podložnih Ti narodov ter spoštovana od vsega sveta, nosila s tolikim dostojanstvom, se Ti je izpremenila v trnjevo krono mučenice! Ti, ki si bila svojim narodom personifikacija lepote, miline in dobrote, si morala izgubiti svoje dragoceno življenje na toli krut način pod jeklom zločinca — zveri v človeški podobi! Daleč od domovine si morala dahiniti svoj zadnji zdihljaj, daleč od svojcev si se morala preseliti v večnost, ne da bi bila mogla sporočiti zadnje pozdrave svojemu ljubljenu soprogu, ne da bi bila mogla pogledati še enkrat v čestitljivo lice in v milo oko Njemu, ki Ti je bil zvest sodrug v življenju, ki je najvzornejši glavar svojim dragim in ki je pretrpel toliko, da moramo hvaliti Previdnost božjo, ki Mu je podelila toliko moči, da ni obnemogel pod težo udarcev.

Ko je umrl prestolonaslednik Rudolf, in je brezmejna žalost stiskala očetovsko srce, je dal naš vladar proglasiti javno, da je bila sama cesarica, katera Ga je tolažila v njegovi najtrpkejši bolesti. Sedaj pa Mu

je uropana tudi ona in sicer ne vsled naravne smrti — temveč vsled krute roke; kaj čuda, da je cesar, ko je zvedel to grozno novico, bolešno vzdiknil: „Torej tudi najhujše me je moralo zadeti“. Usmiljenja vreden mož! Usojena Ti je bila kupa trpljenja, napolnjena do vrha, a Ti si jo izpil sedaj do dna! Ubogi cesar! Bog Ga tolaži! To so zdihi iz globočine src, ki čutijo, ki trpe in pošiljajo k vsemogočnemu vladarju vseh vladarjev goreče prošnje, da bi v neizmerni žalosti tolažil predragega nam vladarja, da bi Mu olajšal neizrečno gorje ter vlival hladeči balzam vdanosti in moralnega poguma na skleleče rane krvavečega srca.

In tudi Ti, blaga žena, ki si se ločila od nas toli nepričakovano, ki Ti duh plava tam gori v jasnih višinah in ki stojiš pred prestolom božjim, obdana z gloriole mučeništva, tudi Ti, ki gledaš doli na Njega, ki plaka za Teboj in na nas, katerih duše je zagrnila tema žalosti in groze, tudi Ti spoji z našimi prošnjami svojo prošnjo:

Bog ohrani, Bog obvaruj
Nam Cesarja, Avstrijo!

* * *

Cesarica Elizabeta

se je rodila v Possenhofenu pri Monakovem dne 24. grudnia 1837. l. kot druga hči vojvode Maksa Jožefa Bavarskega in vojvodinje Ludovike. Vojvoda Maks Jožef je ljubil preprosto meščansko življenje in je v tem duhu vzgojil svoje otroke. Njegova ljubljenska je bila poznejša cesarica Elizabeta.

O rojstvu cesarice Elizabete se nam pripoveduje ta-le dogodka: Pred Svetim dnevom l. 1837. se je izprehajal vojvoda Maksimilijan ves srečen in vesel v bližini gradu Possenhofen. Tu sreča ubogo ženo, ki je komaj nesla težko butaro drv domov. „Zakaj pa nosite tako veliko butaro?“ jo vpraša vojvoda. „I, danes je Sveti večer, in ker moji otroci ne bodo dobili drugega božičnega darila, naj imajo nocoj vsaj zakurjeno sobo,“ odgovori ženica. „Da, da, danes je Sveti večer,“ pravi vojvoda, kateremu je sijalo veselje na obrazu, „jaz sem že dobil lepo, lepo božično darilo, pravo božje dete, Lizika ji bo ime. Zelo sem srečen in vesel; z mano se pa morate veseliti tudi Vi in obhajati nocoj prav srečen Sveti večer.“

Proti večeru pa prineseta dva služabnika iz vojvodovega gradu dva polna jerbasa jedil, pijače in pismo, v katerem sta bila dva stotaka. Vojvodovo božje dete je bila naša blaga cesarica Elizabeta.

Princezinjo Elizabeto so njeni starši prav izvrstno vzgojili. Oblačila se je prav ponižno, bila je pobožna, usmiljenega srca in tudi zelo lepa; ni čuda, da jo je mladi cesar imel tako rad.

Leta 1853. se je cesar s svojimi starši mudil v Ischlu in tam je bila tudi lepa princezinja Elizabeta. Na cesarjev rojstni dan je prišla vsa rodovina k maši, in vse občinstvo se je čudilo, kako to, da je cesarjeva mati svoji najmlajši netjakinji in cesarjevi sestrični prepustila častni prostor. Po maši je cesar peljal princezinjo pred oltar in rekel župniku: „Gospod župnik, blagoslovite naju, to je moja nevesta“, a grofu O'Donnellu, kateri je bil cesarju leto poprej rešil življenje, pobivši napadavca Libenyja, je cesar tisti dan rekel: „Šele zdaj čutim, kako sem Vam hvaležen, da ste mi rešili življenje“.

Dne 24. mal. travna je bila poroka. Vsa država je hotela ta dan slovesno praznovati, a cesar je odredil, naj se za šumne veselice namenjeni denar porabi v dobrodelne namene. Vzlic temu je dunajsko mesto slovesno in sijajno praznovalo dan, ko je kardinal Rauscher blagoslovil cesarsko dvojico, in takisto so ta dan praznovala vsa druga mesta. Cesar je daroval takrat 200.000 gld. za podporo siromakov, cesarica pa 50.000 gld.

Kardinal Jožef Otmar pl. Rauscher je pri poroki rekel v nagovoru: „Vse, kar je deviškega, lepega in nežnega, gleda v cesarici Elizabeti svoj vzor in svojo zaščitnico“ In kakor da bi zrl v prihodnost, je dostavil, „da naj sije kakor prva gospa ne samo po kroni, katera ji venča glavo, temveč nego še več po vrlinah, katere razširjajo s prestola svetlobo med narode.“

Cesarico Elizabeto so kinčale najlepše cvetice milosrčnosti. Ona ni imela le imena po sv. Elizabeti, ampak tudi vse njene čednosti. Njeno največje veselje je bilo, obiskovati reveže, bolnike tolažiti ter stradajočim in obupajočim brisati solze. Komaj nekaj dni je bivala cesarica v novi domovini, se je njeno blago srce že spominjalo revežev, in od tistega časa je razdelila že mnogo tisočakov med reveže. Kadarkoli se je spominjal cesar svojih revežev, ni nikdar izostala cesarica. Ni ga v državi dobredelnega zavoda in tudi ne ustanove za sirote in revne otroke, da bi cesarica ne prispevala z večjim darom; in nebroj je tudi takih dobredelnih zavodov in ustanov, katere je cesarica sama vzdrževala. Kadar sta potovala cesar in cesarica skupaj, je obiskala cesarica vse dekleške šole, sirotišnice in bolnišnice. Ni se bala ob takih prilikah nalezljive bolezni, ne neprijetnega vzduha v bolnišnicah, ampak nevstrašeno je stopala od bolnika do bolnika ter se pogovarjala z vsakim kar najprijazneje.

Posebno l. 1866. se je pokazala cesarica kot pravi „angelj ranjencev“, kakor so jo pozneje čestokrat nazivali. Ko so se naši vojaki bojevali na bojiščih na severu in na jugu, kakor levi za čast Avstrije in ko so vlaki dovažali skoraj vsako uro ranjene vojake na Dunaj,

tedaj je hitela naša usmiljena cesarica od lazareta do lazareta, od bolnišnice do bolnišnice ter je tega ranjenca tolažila, drugega povpraševala po njegovih željah, tretjega hvalila zaradi njegove hrabrosti ter mislila sploh na vse, le nase ne, zakaj za ranjenci se je klatila kot črn strah kolera in vročinska bolezen. Neštevilni so bili pretresljivi dogodki, kojih središče je bila cesarica. Nekoč pride v vojaško bolnišnico. Tu zagleda vojščaka, kojemu je sablja skoraj zdrobila del glave. Ganjena vpraša cesarica ranjenca, če ima še kako željo, drage volje mu jo bode skušala izpolniti. Z umirajočimi ustni odgovori vojak: „Zdaj, ko sem bil toli srečen, da sem videl Njeno Veličanstvo cesarico ob svoji smrtni postelji, nimam na tem svetu nikake želje več in se bodem zadovoljno ločil s tega sveta.“ Vsi so bili ganjeni, ko so slišali te besede, in usmiljena cesarica naša se je pa bridko zjokala.

Cesarica pa ni bila usmiljena samo do Dunajčanov in vojakov, ampak do vsakterega državljana. Kadar se je pokazala v tem ali onem kraju kaka potreba, če je napravil škodo požar, povodenj, potres, če je bila kje slaba letina, v takih slučajih je priskočila naša dobrotna deželna mati poprej na pomoč, preden smo jo prosili.

Ko bi hoteli napisati vsa dobra dela, katera je naša cesarica izkazala revežem, bi morali napisati veliko knjigo. Njena roka je bila revežem vedno odprta in opravičene prošnje ni nikdar odbila. Ona je bila vladarica, kakoršne ni dobiti na prestolih sveta, in po vsej pravici jo prišteva zgodovina v vrsto slavnih žen. Ona je bila najlepši zgled vsem ženam, katero je previdnost božja odločila za ta visoki poklic.

Cesarica Elizabeta je bila pa tudi velika prijateljica in dobrotnica otrok. To nam kaže ta-le dogodka:

Blizu Dunaja je živela starka s svojo hčerko. Siromašno se je živela s pletenjem košev in pletenic, katere je nosila hčerka na prodaj. A zima je bila huda, matere se loti bolezen. Kar je bilo prihranjenega v hiši, porabili sta za zdravnika in za zdravila. Pridna hčerka trudila se je na vso moč, da si prihrani denarja zase in za mater. Nekega jutra zgodaj si oprti pletenic, kar jih je imela gotovih, da bi jih nesla v mesto na prodaj. Med potom je računila, koliko bi li mogla skupiti, kaj bi li nakupila za denar. A pot je bila dolga. Trudna sede pod tanko smreko, da si počije.

Kar pride po poti gospa. Ko vidi žalostno dekle, sede poleg nje in jo vpraša ljubeznivo, kam gre, kako ji je. Dekle ji potoži svojo revščino. Tako živo in odkritosrčno je govorila, da se zaleskeče gospej solza usmiljenja v očeh. Malo pomisli, pa pravi: „Dobro, da sva se sešli danes. Meni treba mnogo pletenic v gospodinjstvu. Če ti je prav, kupim jih od tebe, da ti jih ne bo treba nositi v mesto.“ Deklici je bilo prav. Gospa stopi na pot, pomigne strežaju, ki je čakal tam blizu, in mu izroči pletenice; potem pa seže v žep in plača deklici blago, za vsako pletenico po cekin. Zavzeta strmi deklica na toliko bogastvo, še zahvaliti se ni mogla. Ko povzdigne oči, gospe ni bilo več blizu, odtegnila se je zahvali. Še je strmela deklica na denar v svoji roki, kar pride gospod župnik po poti. Vesela mu pripoveduje deklica, kolika sreča jo je došla. „Kakor nebeška kraljica je bila gospa pred menoj! Tako bogato me je obdarila, pa še zahvaliti se ji nisem mogla. Da bi le vedela, kdo je!“ je tožila deklica. Župnik ji pa odgovori: „Res je gospa blaga kakor nebeška kraljica. An-

geljsko srce ji bije v prsih. Ona je — avstrijska cesarica Elizabeta.“

Ko pride deklica domov k svoji materi ter ji sporoči veselo novico, sklone se mati na postelji, hči pa pade na kolena pred posteljo in zahvalita se v vroči molitvi Bogu za toliko dobroto in prosita blagoslova božjega za cesarico in celo avstrijsko hišo.

Dne 5. sušca 1855. l. je mlada cesarica povila svoje prvo dete, nadvojvodinjo Zofijo, katera je že dve leti pozneje umrla, dne 12. mal. srpana 1857. je prišla na svet sedanja bavarska princezinja Gizela, dne 21. vel. srpana 1858. pa je bil v Laksenburg rojen prestolonaslednik Rudolf.

Leta 1859. je cesarica nevarno obolela in je morala iti na otok Madejro iskat zdravja, kjer pa se ji zdravje ni popravilo popolnoma, tako da je morala iti še na otok Krk, kateri se ji je tako priljubil, da si je tam mnogo let pozneje zgradila posebno vilo. Šele vel. srpana meseca l. 1862. se je cesarica vrnila na Dunaj.

Dne 22. mal. travna 1868. je cesarica v Budimpešti povila svoje zadnje dete, nadvojvodinjo Valerijo.

Madjarom se je cesarica nenavadno omilila. Naučila se je madjarski in se močno zanimala za madjarsko literaturo. Ko je l. 1876. umrl Deak, ga je cesarica v žalni obleki prišla kropiti in je na krsto položila krasen venec. Te izredne pijetete niso Madjari nikdar pozabili.

Vzgoja otrok je bila cesarici vedno največja skrb. V cerkev jih je vodila za roko in skrbela, da so prejeli prvo sv. obhajilo z največjo slovesnostjo, katera je napravila na otroško srce neizbrisljiv vtisk.

Tako duhti iz venca najlepših ženskih čednosti, ki obdaja njeno srce in duha, posebno roža pobožnosti.

Vsemu, kar je lepo, čisto in nežno, je ona najlepša predpoda. Zato je daroval tudi tej „roži bavarski“ sv. oče Pij IX. l. 1855. zlato rožo, kakoršno podeli cerkveni glavar le tistim kneginjam, ki se odlikujejo s posebnimi čednostmi. Narejena je ta „zlata roža“ iz najčistejšega zlata, katero polijo med molitvami z balzamom in mošusom (dišečim oljem), jo blagoslove in posveče. Ta roža je prisposoda Kristusova. Od njega izhaja prijeten duh človekoljubja in blagoslovjajoča moč njegove milosti. In res je bila presvetla cesarica vedno deležna tega blagoslova in te milosti!

Ko je visoka gospa l. 1860. nevarno zbolela, je iskala zdravja na otoku Madejri. V domači kapelici je klečala čestokrat pred podobo žalostne Matere božje in jo prosila pomoči. Bog je uslišal priprošnjo nebeške kraljice in nam poslal cesarico zdravo nazaj. Ko ji je poslanska zbornica čestitala na ozdravljenju, je rekla: „Zahvaljujem se previdnosti božji, ki mi je podelila zopet zdravje ter me poslala zopet nazaj k svojemu cesarju in svojim otrokom v Avstrijo.“ Avstrijo je iskreno ljubila, in nje sreča je bila zmoter njenih gorečih želj.

Naša cesarica je bila posebna čestivka Marije. Ko ji je umrlo prvo dete, je šla s cesarjem na božji pot v Marijino Celje na Štajerskem k tolažnici žalostnih iskat tolažbe. Spremljal ju je grof Grünne in ena dvorna dama. Prepovedala sta si slovesen sprejem. Ko sta se nekoliko okrepčala od dolge poti, gresta ob 6^{1/2} uri zvečer v cerkev milosti, kjer ju je slovesno sprejela vsa domača duhovščina. Potem sta šla brez spremstva na goro Kalvarijo. Drugo jutro na vse zgodaj sta šla k spovedi ter prejela v tihi pobožnosti najsvetejši zakrament sv. Rešnjega Telesa. Dolgo časa sta potem klečala v cerkvi ter goreče pošiljala svoje želje pred prestol Ma-

tere milosti. Pred odhodom je darovala cesarica za domače reveže, za bolnišnico in druge dobrodelne namene večjo svota denarja.

Cesarica je pa tudi pod posebnim varstvom Marije. Meseca vel. travna 1889. l. se je peljala cesarica, nadvojvodinja Valerija in njen ženin na Dunaj. Nesreča je hotela, da je vlak skočil s tira. Več voz pred in za salonskim vozom, v katerem je bila cesarica, je bilo razdrobljenih, le njen voz je ostal nepoškodovan. Ko je bilo vse zbegano, je ostala cesarica popolnoma mirna ter pozvedovala, kako je s spremljajočim osebjem. Šele ko se je prepričala, da ni nihče nevarno poškodovan, si je privoščila nekoliko počitka. Na Dunaju je napravila ta nesreča velike skrbi, in nebrojna množica se je nabrala ob prihodu cesarice na kolodvoru v pozdrav. Takoj, ko so prišli domov, se je praznovala v domači kapelici v gradu velika zahvalna pobožnost. Nj. Veličanstvo je klečala ves čas zamišljena v pobožno molitev ter obračala hvaležno oči k podobi svete Matere božje, ki jo je varovala smrtne nevarnosti.

Kako blagega srca je bila ta „roža bavarska“, nam kažejo tudi te-le dogodbe:

Ko je hodila nekega dne kakor navadno brez spremstva po krasnih nasadih v miramarskem parku blizu Trsta, je začelo nenadoma deževati, in kmalu je lil dež kakor iz škafa. Cesarica je bila slednjič prisiljena, da si poišče strehe v neki votlini v parku; v isto votlino je pribežala malo prej majhna šolarica, da se ubrani dežju. Ko zapazi otrok, da se bliža neka imenitna gospa, se hoče s početka skriti, ko jo pa visoka dama prijazno nagovori in se napram nji tako ljubeznivo vede, postane kmalu zaupljivejša in se jame pogumno z njo razgovarjati. Cesarica je kmalu zvedela vse razmere svoje mlade tovarišice. Ko pa dež le ni prejenjal, je menila mlada deklica, da bi bilo le bolje, ko bi odšla domov, ker starši bi bili sicer zanj v prevelikih skrbih. „Prav imaš, dete moje, staršem se ne sme delati nikoli skrbi, in ker si tako pridna, te bodem jaz sama spremila s svojim dežnikom do doma.“ Tako je dejala cesarica in spremila otroka v nalivu prav do kolodvora, v čegar bližini je otrok stanoval. Tu se poslovi cesarica od svoje mlade varovanke ter ji da svoj dežnik z besedami: „Tako, in tu ga vzemi, da imaš za vsak slučaj dežnik, ker ne dobi se vselej ljudi, ki bi koga spremljali domov.“ Presrečna hiti deklica domov, kjer pripoveduje dogodek, in ko so hiteli starši na kolodvor, da bi se zahvalili dobri gospej, je že ni bilo več tukaj, toda železniški služabniki so vedeli povedati, kdo je to bil — namreč cesarica. Njen dežnik pa hrani družina kot svetinjo.

V Amsterdamu sta čakali pri zdravniku Metzgerju poleg drugih bolnikov tudi dve gospe, ena slabo, druga pa sicer preprosto, ali vendar elegantno opravljena. Prva se obrne k sosedi in reče: „Oj, to čakanje je grozno; ali imate morda kakega otroka doma?“ — „Ne.“ — „In ko pridete domov, ali morate še sobe pospravljati?“ — „Tega meni ni treba, moji ljudje vse to uredé.“ — „Kuhate pa vendar sami?“ — „Tudi ne, kosim v gostilnici.“ — „No, če pa nimate prav nobenega dela, bi me pa pač mogli pustiti naprej in počakati, da jaz prej opravim.“ — „Prav rada“, je rekla gospa, ki ni bila nihče drugi ko avstrijska cesarica Elizabeta.

Ko se je cesarica nekoč izprehajala v angleškem kopališču Cromer ob obrežju, se je nakrat nabralo silno ljudstva. Vprašala je, kaj to pomeni, in zvedela, da je

delavec Walter Moules pri kopanju utonil. Cesarica je odhitela takoj na njegov dom ter dobila tam njegovo ženo, ki je, nič hudega sluteč, delila otrokom kruha. Stopila je k nji in rekla: „Ljuba moja, zadela Vas je nesreča, katero bode morda lažje čuli iz ust avstrijske cesarice, nego da bi Vam sporočil sirovo kak sosed: Vaš mož je utonil; molite za njegovo dušo in skrbite za svoje otroke.“ Cesarica se je takoj odstranila, ker že so nesli možovo truplo v hišo. Zvečer pa je prinesel njen dvorni sluga vdovi listino s 400 funti šterlingov.

Ko se je nekoč vozila cesarica s parnikom Greif, je ta udaril ponoči v majhno laško ladjo. Pri tem je padel v morje pomorščak Arnold Fatorini in utonil. Cesarico je to močno pretreslo in dala je njegovim staršem izdatno podporo. Pozneje jim je dala cesarica za Božič še 4000 gl. iz privatnega premoženja. Šest laških pomorščakov, ki so se pri tisti nezgodi rešili, je dobilo 300 gld, pozneje pa vsak še ravno toliko.

Najlepša poteza v krepostnem njenem življenju je bila velika materinska skrb in ljubezen.

Ko so bili njeni otroci še majhni, je bila vsako jutro ona prva pri njihovih posteljah ter jih prebudila iz spanja z gorečim poljubom; ponoči je prišla večkrat k njim in presrečna poslušala dihanje svojih malih ljubljencev. Če se je pa kdaj pripetilo, da je kateri otrok kaj obolel ter moral ostati v postelji, je bilo dostikrat treba cesarskega njenega soproga, da jo je pregovoril, naj ostavi za par ur mladega bolnika ter si odpočije; to se je posrečilo prav težko njenemu spremstvu, in celo cesarju je bilo često skoro nemogoče. Dnevi, ko so polagali že bolj odrasli njeni otroci v navzočnosti cesarjevi izpite, kateri so bili dostikrat prav težki, taki dnevi so bili za cesarico polni skrbi in obenem radosti. V skrbih za izid izpraševanja je bila dostikrat do solz ganjena, ko je čula iz ust visokega soproga, da sta Gizela in Valerija izpite zopet prav pridno napravili. Telesno in še posebno duševno razvijanje svojih otrok je cesarica opazovala z vidnim veseljem in tistimi ponosnimi čutili, ki jih pozna le — materino srce...

Dan največje žalosti za cesarico pa je bil 30. prosinca leta 1889., ko je umrl nadopolni prestolonaslednik Rudolf. Grof Hoyos je tisti dan pridrtil v cesarski dvorec ter nesrečni materi sporočil smrt edinega sina. Kaj je cesarica takrat trpela, se ne da popisati. Cesarica je sama sporočila cesarju grozno vest in obenem ž njim naznanila silno nesrečo nadvojvodinji Štefaniji. Ko so nadvojvodo Rudolfa pokopali, je bila cesarica tako slaba, da se ni mogla pogreba udeležiti. Pred pogrebom je prišla v dvorno kapelo in tam kleče dolgo ihtela in molila. Nekaj dni po pogrebu je izšla cesarjeva zahvala za dokaze sožalja, v kateri je rečeno med drugim: Za koliko se imam v teh dneh žalosti zahvaliti svoji preljubljeni ženi cesarici, ne da se popisati in povedati, kako velika opora mi je bila.

Bogu ne morem biti dovolj hvaležen, da mi je dal za življenje tako spremljevalko.

Cesarica je bila že od smrti nadvojvode Rudolfa vedno bolehnja in je živela zase in svoji rodbini. Najbolje ji je delo potovanje. Lansko zimo je cesarica obolela za vnetjem živcev in mišic (nevritis), katera bolezen ji je povzročila toliko silnejše bolečine, ker je že dolgo časa bolehalo za anemijo in po več noči ni zatisnila očesa. Meseca vel. srpana letošnjega leta je šla cesarica v kopališče Nauheim, od tod pa v Caux pri Territetu v Švici,

kjer je našla prezgodnjo smrt — v veliko žalost svojemu soprogu in vsem avstrijskim narodom. Mir in pokoj Nje blagi in plemeniti duši!

* * *

„Mater doloroso“ imenuje pokojno cesarico pariški list „Temps“. In res! Njena prva hči — nadvojvodinja Zofija — je umrla v nežni starosti dveh let. Prestolonaslednik Rudolf je umrl v Maerlingu dne 30. prosinca 1889. Nje sestra — vojvodinja Zofija d' Alençon — je zgorela lansko leto pri groznem požaru dobrodelnega bazarja v Parizu. Dne 19. vel. travna 1867. leta so ustrelili v Queretaru cesarja Maksimilijana, brata našega vladarja. In še danes živi v Belgiji v gradu laekenskem na duhu bolna Maksimilijanova vdova, nesrečna cesarica Šarlota. Poleti 1894. je umrl v Badnu pri Dunaju nadvojvoda Vilhelm, ker je nesrečno padel s konja. Nadvojvoda Janez Toskanski, ki se je odpovedal vsem častem ter si nadel ime: Janez Orth, je izginil v južni Ameriki nekje na odprtem morju. Kralj Ludovik Bavarski, bratranec naše umorjene cesarice, je v blaznosti utonil v Starenberskem jezeru dne 13. vel. travna 1880. l. Grof Ludovik Traninski, princ obeh Sicilij, soprog vojvodinje Matilde Bavarske, sestre naše cesarice, se je usmrtil v Curihu. Sin nadvojvode Jožefa — nadvojvoda Ladislav — je umrl nepričakovane, nesrečne smrti, ko se mu je na ltvu izprožila puška. — Kdo se ne bi čudil, da je mogla pokojna cesarica preboleti vse te bridkosti, vse te nenadomestne izgube?

* * *

Pokojna cesarica je bila jako zavzeta za poezijo. Visoko je čislala zlasti Henrika Heineja. Globoko spoštovanje do tega pesnika je dejanski pokazala tudi s tem, da je posetila njegovo osivelo sestro Šarloto pl. Embden v Hamburgu in da je postavila ljubljenu pesniku v parku svojega gradu na Krfu prekrasen spomenik. Visoka gospa pa je tudi sama izlivala v verze svoje misli in svoja čustva. A javnosti je znana le ena pesemca pokojne cesarice, ki jo je zložila za Marijino znamenje ob Jaincu pri Ištu. Pesemca se glasi:

O, breite deine Arme aus,
Maria, die wir grüßen!
Leg' schützend sie auf dieses Haus
Im Thal, zu deinen Füßen!
O, segne dieses kleine Nest!
Mag rings der Sturm auch wüthen,
In deinem Schutze steht es fest,
Voll Gnaden wirst du's hüten!

* * *

Dr. Christomanos, ki je bil prej lektor rajne cesarice, pripoveduje o visoki pokojnici tako: Tri leta sem imel srečo, da sem bival ob strani cesaričini. Z njenimi očmi sem premostril lepoto, ki je skrita v življenju; ona mi je pokazala skrivnosti, ki jih krijejo gore in valovi, in ob nji sem začutil notranjo vez med ljudmi in rožami in drevesi. Brezkončnost oceana je odprla moji duši, sinjost neba je dala mojim sanjam, petje borov je vlila besedam mojim. Njo zahvalim, da sem pesnik in karkoli sem napisal, je bilo posvečeno le nji, je hrepelo le k nji kot k svojemu izvoru . . . Dovolj je srečnega življenja njemu, komur je bila cesarica to, kar meni. Njeni podložniki je niso poznali in je dolgo tudi niso

umeli. — Kdor je tako velik, kakor je bila ona, mu je prestol preneznaten. Ne da bi se branila vladaričinih dolžnosti — saj ni bilo mejhkejše, dobrotvornejše roke — skušala se je iznebiti zunanjih zahtev prestola, bleščeče lupine brez jedra. Bila je notranja cesarica. Bila je cesarica polna duše in čustva — brez hrepenenja po diadem. In kadar se je okrasila s temi insignijami, so zaživeli mrtvi kameni na njenem telesu kot pestrobojne, dehteče, žive cvetice. Duša ji je hrepnela ven, tjakaj v svet, črez morje k drevesom in travnikom na najvišje gorske vrhove, ki so ji bili pot v one višave, kamor ji je bil odmerjen pot. Kadar je stala na višini — črna, vitka postava kot cipresa s pokopališča človeštva, obsevana z žarki zatega sonca — kako je bila takrat mlada ona, ki je bila že mati in stara mati, kako ji je kipela neminljiva mladost njene duše iz oči, ki so točile tamkaj globoko pod njo med svetom toliko grenkih solzá! Povsod je zbužala navdušenje — tudi v tujini. Kmetovavci gasturski na Krfu, ki ga je okrasila s čarobnim svojim gradom, so se grudili pred njo v prah, kadar so jo zagledali. „Preblaga kraljica!“ so ji klicale mlade žene. „Bog blagoslovi korake tvoje!“ so molile starke in se križale, kakor bi hotele blagosloviti svoje želje. Mladi možje so se odkrivali pred njo in jo zrl z rosnimi očmi. Vaški dečki in deklice so prežali nanjo izza oliv ter so tekmovali v teku, kdo ji bo prvi poklonil cvetočo oranžno in mandlovo vejo. Bila je zavzeta za lepoto, ki je bila sama v nji utelešena. Ko ji je prinesel nekega dne starček v Madejri šopek kamelij, mu je plačala zanj več srebrnakov. In ko ji je ponudila nekoč lepa deklica okroglih zagorelih rok, granatnih usten in krasnih oči šopek rdečih kamelij, ji je podarila zlatnik. In ko sem jo vprašal, zakaj je dala starcu menj nego mlademu, živahnemu dekletu, je odgovorila: „Ker je lepa!“ — Vsi vemo, kako je bila navdušena za godbo in poezijo. Richardu Wagnerju je bila v največji sili rešilni angelj, ko mu je iz lastnega nagiba poslala večjo vsoto. Henriku Heineju je postavila na Krfu spomenik, ki mu ga ne privoščijo drugi ljudje in ki ga zanj zavidajo zvezde, katerih žarki trepečejo nad njegovim mramornatim kipom skozi veje cvetočih oliv . . . Ali kakor je sestra njena, vojvodinja d' Alençon, morala umreti ob delih milosrčnosti v blesku in bogastvu — med plameni, tako je morala izdihniti cesarica na cvetočem bregu Genevškega jezera pod morivčevo roko blago dušo svojo!

Vestnik.

Pogreb cesarice Elizabete. Od pogreba cesarjeviča Rudolfa dne 5. svečana 1889 Dunaj ni videl enakega. Že zgodaj zjutraj so se zbirale na trgih in ulicah množice ter se pomikale proti dvorni palači. Mesto je kazalo vsepovsod tiho žalost, črne zastave so vihrale s poslopi, črna zagrinjala so pregrinjala okna in pomole. Na Ringu so bili stebri oviti s črno tančico. Kmalu popoldne so prižgali plinove svetilnice po ulicah. Čim bližja je bila ura pogreba, tem večje so bile množice, ki so tiho in nemo stale za špalirjem. Mlado in staro je pretakalo solze globoke in odkrite žalosti. Zamolkli glasovi zvonov ob 4. uri so naznanjali, da se je v dvorni palači pričel žalostni sprevod. Dvorni strežaji so po cerkvenem blagoslovljenju vzdignili krsto s truplom pokojne cesarice ter jo prenesli na mrtvaški voz na švicarskem dvorišču. Pred krsto so stopali: dva dvorna komisarja, služabnik dvorne cerkve s križem, dvorne cerkve strežaja s kadilnico in

škropilom, dvorni župnik z obema kapelanoma in dvorni nadkomisar z gorečimi svečami. Ob krsti na levi in desni so svetili plemenitaški dečki, po šest mož avstrijske in ogrske telesne straže, osem trabantov in osem jezdecev s svojimi poveljniki, za krsto so stopali pokojne cesarice najvišji dvornik, oba komornika, najvišja dvornica in obe dvorni dami. Tako ureja dvorni pogrebni obred.

Po tem določenem obredu so se zbrali v črno okrašeni kapucinski cerkvi vsa najvišja gospoda, na trgu pred cerkvijo pa generali in višji častniki. Na čelu spreveda je jahal oddelek konjenikov, nato dvovprežni dvorni voz z dvornim nadkomisarjem, četverovprežni voz s komornimi strežaji in eskadron konjeništa; dalje dvorni komisar na konju, trije šesterovprežni dvorni vozovi z obema komornikoma, najvišjo dvornico in obema dvornima damama ter najvišji dvornik pokojne cesarice. Ob teh treh vozeh so korakali telesni strežaji, za temi vozovi paroma drugi telesni strežaji, telesna straža peš in na konjih, za temi veliki črno prepreženi mrtvaški voz, v katerega je bilo vpreženih osem vrancev. Ob vozu so korakali na vsaki strani po štirje telesni strežaji in štirje plemenitaški dečki z gorečimi svečami, po šest in osem mož avstrijske in ogrske telesne straže. Za mrtvaškim vozom so se uvrstili oddelki avstrijske in ogrske telesne straže na konjih, stotnija pešcev in eskadron konjenikov. Sprevod se je pomikal po dvornem, Mihaelskem in Jožefovem trgu, Augustinski in Tegetthofovi ulici na Novi trg, kjer je v kapucinski cerkvi grobnica cesarskega dvora.

Ko je prišel mrtvaški voz do glavnih vrat kapucinske cerkve, so vzdignili krsto ter jo ponesli v cerkev na pripravljeni oder. Tu se je vršilo blagoslovljenje, pevci dvorne kapele so odpeli „libero“, dvorni strežaji so ponesli krsto v grobnico. Pred krsto je stopala pogrebna duhovščina, za krsto cesar, najvišji dvornik cesarjev, najvišji dvornik cesaričin in oba komornika. V grobnici se je vršilo zadnje blagoslovljenje. Po končani molitvi je izročil prvi najvišji dvornik kapucinskemu gvardijanu ključ od krste v varstvo.

Cesarica Elizabeta. V spomin na preblago vladarico avstrijsko povodom Nje žalostne smrti slovenski mladini sestavil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. Ta času primerna knjiga izide v zalogi g. J. Giontinija v Ljubljani. Slavna šolska vodstva in krajne šolske svete opozarjamo na to knjižico, da jo širijo med slovensko mladino in slovenskim narodom sploh.

V nedeljo, dne 11. t. m. so v Genfu cesarico balzamovali ter ob 11. uri ponoči odpeljali s posebnim vlakom na Dunaj, kamor je dospela 15. t. m., to je v četrtek ob 10. uri ponoči. Truplo je položeno v krsto iz kovine, in ta zopet v drugo krsto, katera je zapečaten. Od meje dalje po vseh cerkvah v bližini postaj, koder so jo peljali, so zvonili. — Sprevod je vodil v spremstvu dvornikov grof Bellegarde. V petek in soboto je bilo truplo cesarice položeno na parah na Dunaju in pristop občinstvu dovoljen. V soboto ob 4. uri popoldne je bil pogreb v Kapucinski cerkvi, kjer so jo položili k večnemu počitku.

Zadnje pismo cesarice. V soboto, 10. t. m. zjutraj je prejel cesar zadnje pismo od cesarice. V tem pismu pravi cesarica, da se počuti prav dobro in da je jako zadovoljna z vspehi zdravljenja v Nauheimu.

Oporoka cesarice. V ponedeljek se je odprla oporoka cesarice. Grad Lainz je zapustila hčeri nadvojvodinji Mariji Valeriji, grad Achilleon na otoku Krfu pa hčeri nadvojvodinji Gizeli Bavarski. Zlatnina, kolikor je bila privatna last cesarice in ki je vredna več milijonov, se je prodala že pred meseci in so dotični znesek porabili za popravilo gradu Achilleon ter v podporo nekaterih sorodnikov cesarice.

Sožalja. Našemu vladarju je došlo povodom grozne smrti cesarice Elizabete veliko število sožalnih brzojavk. Med drugimi so izrazili svoje sožalje vsi vladarji. Med prvimi je bil seveda sv. Oče Leon XIII., ki je z naslednjimi besedami izrazil čutila svoje velike žalosti:

Podvizamo se, da izrazimo Vašemu Veličanstvu svojo najglobokejšo žalost in svoje največje ogorčenje nad pro-

kletstva vrednim in barbarskim napadom na cesarico. — Mi molimo za plemenito dušo vzvišene žrtve in iskreno prosimo Boga, naj On, v čegar moči je, krepí Vaše Veličanstvo v tej grozni nesreči in v tej bridki, najsvetejša čutila zadevajoči poskušnji, in vsled tega podeljujemo Vašemu Veličanstvu in celi cesarski in kraljevi rodbini iz globočine svojega bolešno potrtega očetovskega srca svoj prav posebni blagoslov.

Rim, 11. septembra 1898.

Leon XIII.

Nemški cesar je brzojavil: „Dospevši ravnokar od vojaških vaj sem zvedel grozno vest o strašnem hudodelstvu. Globoko presunjen najdem komaj besed, da Ti povem, kako sočustvujem s Teboj in sožaljuje občutim veliko izgubo Tvojo. Gospod nas izkuša, a mi ljudje ne moremo umeti njegove izkušnje, katera nas tlači, toda edina tolažba za nas revne zemljane je ta, da je naša usoda odločena zgoraj.“

Ruski car in carica sta brzojavila: „Poročilo o strašnem hudodelstvu je presunilo naju globoko. V tej, tako grozni izkušnji izražava Ti najino odkritosrčno sočustvo. Bog Te poživi in okrepi, da bodeš mogel prenašati to nenadomestno izgubo.“

Cesarjeva zahvala sv. očetu. „Osservatore Romano“ prinaša dobesedno brzojavko, s katero se cesar zahvaljuje za sožalje sv. Očetu papežu. Brzojavka se glasi: „V strašni nesreči, ki je zadela mene in mojo hišo, so prinesle krepko tolažbo mojemu strtemu srcu besede Vaše Svetosti, polne svetega ogorčenja in naklonjenosti in navdahnjene z ono vero, ki je bila vselej moje pribežališče. Prejmite, sv. Oče, mojo globoko zahvalo za Vaše besede, za Vaš očetovski blagoslov! Prosim Vas, spominjajte se usmiljeno tudi v prihodnje v Svojih svetih molitvah posvečene duše moje nesrečne, preljubljene tovarišice, mene in moje družine.“

Županova brzojavka cesarju. Njegovemu apostolskemu Veličanstvu cesarju in kralju

Francu Jožefu I.

na Dunaju.

Globoko ginjen vsled pretresljive novice o groznem zločinu, katerega žrtev je postalo dragoceno življenje Njenega apostolskega Veličanstva cesarice in kraljice Elizabete, mi je naročil občinski svet deželnega stolnega mesta Ljubljane v svoji današnji izredni seji Vašemu cesarskemu in kraljevskemu apostolskemu Veličanstvu izraziti najvdaneje svoje in vsega prebivavstva ljubljanskega najiskrenejše sožalje z gorečo željo, da bi vsemogočni Bog v teh usodepolnih trenutkih dodelil Vašemu Veličanstvu svojo pomoč.

Bog ohrani, Bog obvaruj Vaše cesarsko in kraljevsko apostolsko Veličanstvo!

Župan: Ivan Hribar.

Stara danska kraljica Lujiza je, izvedevši smrt naše cesarice, opasno zbolela. Vest jo je tako pretresla, da se je bati za njeno življenje.

Dunaj 19. kimovca. Tuji vladarji so že vsi zapustili Dunaj. Včeraj je prišla sem grofinja Trani, sestra umrle cesarice in šla takoj v kapucinski samostan, kjer je položila na krsto krasen venec. Tudi deputacija ruskega dragonskega polka št. 5 je prišla sem in položila venec na krsto cesarice.

Dunaj 19. kimovca. Iz Geneve se poroča, da so tam našli truplo tehnika Julija Franeliča iz Trsta, katerega so pogrešali že od l. 1895.

Zalovanje v Ljubljani. Lepo in ganljivo je izražala ljubljansko prebivavstvo globoko in odkritosrčno žalost povodom nesrečne smrti preljubljene cesarice Elizabete. Skoraj iz vseh hiš so visele velike črne in cesarske zastave s črnimi trakovi. Po mnogih izložbenih oknih večjih prodajalnic so bile izpostavljene podobe ali doprsni kipi pokojne cesarice s črnimi zagrinjali in primernim okrasjem. Pred vsakim takim oknom se je občinstvo ustavljalo v tihi žalosti. — V znamenje žalosti in povodom pogreba je bila v soboto tukajšnja c. kr. glavna tobačna zaloga popoldne zaprta; zadruga gostilničarjev in kavarnarjev je sklenila,

da so v soboto popoldne od 4. do 6. ure vse gostilne in kavarne zaprte: Posebna deputacija tukajšnjih industrijcev je izrazila svoje sožalje pri dež. predsedstvu.

Elizabetin red. V trajen spomin na cesarico Elizabeto je cesar ustanovil nov „Elizabetin red“ in „Elizabetno svetinjo“ za ženske. Prvo to odlikovanje je dobila grofica Sztaray, ki je spremljala cesarico v Genfu.

Dunaj 15. kimovca. Na vseh postajah, kjer se je peljal mimo posebni vlak s truplom pokojne cesarice, zbralo se je veliko ljudstva, da izkaže cesarici poslednjo čast. V vseh glavnih mestih so pričakovali vlak deželni glavarji, duhovščina, uradniki in korporacije. Postavile so se častne kompanije, katere so izkazovale cesarici Elizabeti poslednje časti. Mesta so bila nakitena z znaki žalosti. Vsi zvonovi so zvonili, prodajalnice so bile zaprte.

Dunaj 15. kimovca. „Vaterland“ pripoveduje: Cesar, nadvojvoda Fran Salvator, nadvojvodinja Marija Valerija in princ Leopold Bavarski s princeso Gizelo in sinom so danes v grajski kapeli v Schönbrunnu sprejeli sv. obhajilo. „Neues Wiener Tagblatt“ javlja, da za sedaj ostane cesar na Dunaju.

Dunaj 12. kimovca. Ko je cesar zvedel za smrt, je bila želja njegova: Pokličite hitro moje otroke, naj pridejo k meni. Najvišjemu dvornemu maršalu knezu Liechtensteinu je cesar rekel: Jaz ne umejem, kako se se je mogel najti človek, da umori to ženo, ki nikomur na svetu ni storila nič žalega, ki je vedno le dobrote delila.

Dunaj 12. kimovca. Iz Schönbrunna se poroča, da je bilo silno ginljivo, ko je cesar pozdravil došlo nadvojvodinjo Valerijo. S solznimi očmi je cesar jokajočo hčer pritisnil na srce. Ostala sta dolgo objeta in bridko jokala. Vse občuduje heroizem, s katerim cesar samega sebe premaguje.

Cesarjeva zahvala.

Njegovo c. in kr. Apostolsko Veličanstvo so najmilostneje blagovolili izdati sledeče Najvišje pismo:

Ljubi grof Thun!

V dnevih neizmerne žalosti, ki jo je provzročila smrt Moje pokojne soproge, Nje Veličanstva cesarice in kraljice Elizabete Meni in Moji hiši, se je izrazila ljubezen in sočutje Mojih narodov kakor tudi iskrena vdanost do rajnice na ginljiv in vzvišen način.

Slušajte notranji glas Svojega srca, Vam naročam, da priloženo, neposrednje mojim dragim narodom namenjeno zahvalo primerno razglasite.

V Schönbrunnu, dne 16. kimovca 1898.

Franc Jožef s. r.

Thun s. r.

* * *

Mojim narodom!

Največja, najgrozovitejša nesreča je zadela Mene in Mojo hišo.

Moje žene, krasú Mojega prestola, zveste družice, ki mi je bila v najtežjih urah Mojega življenja

tolažba in zaslomba, s katero sem več izgubil, nego Mi je možno izreči — ni več. Strahovita usoda Jo je otela Meni in Mojim narodom.

Morivčeva roka, orodje brezumnega fanatizma, ki si je postavil za zmoter uničiti obstoječi družbeni red, se je vzdignila zoper najplemenitejšo izmed žená ter v slepem, neomejenem sovraštvu zadela srce, ki ni poznalo nobenega sovraštva ter je bilo samo za dobro.

V brezmejni bolesti, ki pretresa Mene in Mojo hišo, vzpričo nezaslišanega čina, o katerem se zgraža vesoljni omikani svet, seza v prvi vrsti glas Mojih ljubljenih narodov lajšaje k Mojemu srcu.

Ponižno se klanjajoč božji volji, ki Mi je vsodila toliko in tako nedoumno nesrečo, moram previdnosti izrekati zahvalo za neprecenljivi zaklad, ki mi je ostal: za ljubezen in zvestobo milijonov, ki ob uri trpljenja obdajajo Mene in Moje.

V tisoč znamenjih, iz bližnjih in daljnjih krajev, iz visokih in nizkih krogov, se je izražala bolest in žalost za pokojno cesarico in kraljico. V ginljivem soglasu se razlega tožba vseh o neizmerni izgubi kot zvesti odmev tega, kar preveva Mojo dušo.

Kakor Mi spomin Moje iskreno ljubljene soproge ostane svet do poslednje ure, tako Ji je postavljen v hvaležnosti in čiščenju Mojih narodov neminljiv spominek za vse čase.

Iz dna Svojega od žalosti potrtega srca Se zahvaljujem vsem za to novo poroštvo prevdanega sočutja.

Ako morajo tudi vtihniti slavnostni glasovi, ki bi se imeli razlegati to leto, vendar Mi ostane spomin na brezštevne dokaze vdanosti in gorkega sočutja najdragocenejši dar, ki Sem ga mogel prejeti.

Skupnost naše bolesti ovija novo, presrečno vez okolo prestola in domovine. Iz neizpremenljive ljubezni Svojih narodov ne zajemam samo ojačenega čuta dolžnosti vztrajati v določenem Mi poslanstvu, temveč tudi upanje, da se Mi to posreči.

Molim k Vsegamogočnemu, ki Mi je poslal toliko nadlogo, naj Mi dá še moči izpolniti ono, k čemur sem poklican. Molim, naj blagoslovi in razsvetli Moje narode, da najdejo pot ljubezni in sloge, ki naj jih osrči in oblaži.

V Schönbrunnu, dne 16. kimovca 1898.

Franc Jožef s. r.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francšek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznani in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.